

«НАУКОВИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ УКРАЇНОЗНАВЦЯ» — ВАЖЛИВИЙ ДОРОБОК ННДІУВІ В ГАЛУЗІ ТЕОРІЇ УКРАЇНОЗНАВСТВА

У травні 2012 р. вийшов друком «Науковий інструментарій українознавця» [1]. Презентація видання відбулася 31 травня, у день відкриття «Днів науки – 2012», в Національному науково-дослідному інституті українознавства та все-світньої історії.

У важливому для розвитку українознавства понятійно-термінологічному довіднику представлено статті 38 авторів, половина з яких нині працює у ННДІУВІ. Значна частина авторів працювала в Інституті раніше у різний час. Серед авторів – д.філол.н., проф., директор ННДІУВІ П. Кононенко, д.і.н., проф. Т. Бевз, д.і.н., проф. В. Борисенко, д.і.н., проф. О. Гомотюк, к.мист.,

с.н.с. Л. Горенко, к.і.н. М. Железняк, д.і.н., проф. О. Картунов, д.і.н., проф. М. Панчук, д.і.н., проф. А. Пономарьов, д.і.н., проф. Ю. Римаренко, д.і.н., проф. О. Семашко, член-кор. НАН України, д.і.н., проф. В. Солдатенко, к.і.н. Ю. Фігурний, к.політ.н. М. Ходаківський, директор «Філії Гуцульщина» ННДІУВІ П. Шкрібляк, д.геогр.н., проф. Б. Яценко.

У наукове наповнення довідника найбільший внесок зробили співробітники відділу історико-правових та теоретико-методологічних проблем українознавства: к.і.н., доц., завідувач відділу Л. Токар (науковий редактор, керівник авторського колективу) є автором 26 і співавтором

2 статей, д.і.н., проф. Я. Калакура є автором 18 статей, н.с. С. Губський, к.і.н. І. Краснодемська, м.н.с. В. Лазарева, м.н.с. А. Санченко, к.і.н. Д. Толочко є авторами ще понад 20 статей довідника.

Працю рецензували д.і.н., проф. О.Рубльов та д.філос.н., проф. В.Крисаченко, рекомендувала до друку вчена рада Інституту.

Довідник набув поліграфічного втілення завдяки злагоженій роботі співробітників інших відділів. Літературне редагування довідника виконала О. Твердохліб, коректуру – І. Краснодемська, комп'ютерну верстку та оригінал-макет – О. Мельниченко, дизайн обкладинки – Ю. Сіренко. Організаційне та технічне забезпечення видання здійснили О. Мельниченко та Ю. Фігурний.

Довідник «Науковий інструментарій українознавця» складається з передмови, двох розділів, що містять 115 авторських статей (розташованих за абеткою у кожному розділі), та «Змісту». Стаття довідника зазвичай містить визначення й тлумачення певного поняття та невеликий тематичний бібліографічний список праць.

Перший розділ – «У галузі історії та теорії науки» – вміщує 30 статей, у чверті з них подано теоретичні аспекти саме українознавства: «Зміст та структура українознавства», «Історіографія українознавства», «Історіософія українознавства», «Концентри українознавства», «Періодизація українознавства», «Теорія українознавства», «Українознавство».

Другий розділ – «У галузі методології та методики українознавчої науки» – вміщує 85 статей, у частині з яких представлено різні теоретичні аспекти українознавства, а також важливі для українознавства поняття суспільних наук. Серед українознавчих питань розглянуто такі: «Бібліографія українознавства», «Джерела українознавства», «Диференціація й інтеграція в українознавстві», «Етнонаціональне і загальнолюдське в українознавстві», «Закономірності українознавства», «Інтегративність українознавства», «Концепція українознавства», «Культура в українознавстві», «Мета і завдання українознавства», «Методи українознавчих досліджень», «Методологія українознавства», «Об'єкт і предмет українознавства», «Принципи українознавства», «Проблема і тема в українознавстві», «Соціологія українознавства», «Українознавчі центри», «Функції українознавства» тощо.

Виданню довідника передувала 20-річна робота наукового колективу ННДІУВІ в галузі теорії

і практики українознавства. Засади методологічного інструментарію українознавця в журналі «Українознавство» висвітлював Я. Калакура¹, який визначив методологічний інструментарій українознавця як «комплекс методологічних принципів (правил) дослідницьких методів наукового пізнання та допоміжних або спеціальних засобів дослідження, які охоплюють новітні інформаційні технології, обчислювальну та організаційну техніку» [2], і вважає, що оволодіння методологічним інструментарієм та його комплексне застосування є вирішальним чинником подальшого розвитку українознавства.

Значна частина статей українознавчого інструментарію, що увійшли до цього видання, вже була оприлюднена раніше в журналі «Українознавство» (публікації про певні українознавчі поняття П. Кононенка, Я. Калакури, Л. Токаря та ін.)², на веб-сторінці Інституту, де представлено (08.06.) 22 статті опублікованого довідника «Науковий інструментарій українознавця»³, у понятійно-термінологічному словнику-довіднику «Україна – Етнос»⁴ та в інших працях. Розглянуті у довіднику аспекти українознавства представлено також у проєкті наукового енциклопедичного довідника «Українознавство»⁵, укладання якого триває.

Ознайомитися з довідником можна у бібліотеці Інституту (вул. Ісаакяна, буд. 18). Праця буде корисною науковцям і аспірантам, що здійснюють дослідження України й українців, учителям і викладачам українознавчих навчальних курсів у загальноосвітніх школах та вишах, студентам, що слухають українознавчі навчальні курси, та усім, хто цікавиться теорією й практикою наукового пізнання українства.

Науковий інструментарій українознавця, представлений у довіднику, потребує критичного осмислення і засвоєння, а також подальшого розвитку з метою його удосконалення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Науковий інструментарій українознавця. Довідник / Кер. авт. кол., наук. ред. Токар Л.К. – К.: ННДІУВІ, 2012. – 376 с.

2. Я. Калакура. Методологічний інструментарій українознавця. – <http://www.ualogos.kiev.ua/fulltext.html?id=552>

Олег ЧИРКОВ

науковий співробітник відділу української етнології ННДІУВІ

¹ Калакура Я. Взаємовпливи методологічного інструментарію українознавства та всесвітньої історії // Українознавство. – 2011. – №4. – С. 148–154; <http://www.ualogos.kiev.ua/fulltext.html?id=2536>; Наукова проблема і тема в українознавстві // Українознавство. – 2012. – №1. – С. 44–49; <http://www.ualogos.kiev.ua/fulltext.html?id=2582>

² Див., наприклад, у номерах 2,3,4 журналу за 2011 р.

³ Див. Українознавство. Електронне наукове фахове видання (підрозділ «Довідник «Науковий інструментарій українознавця»); <http://www.ualogos.kiev.ua/>

⁴ Україна–Етнос. Науковий понятійно-термінологічний словник-довідник з етнологічних та дотичних до них проблем українознавства. – К., 2006. – 224 с.

⁵ Чирков О. Концентр «Україна – етнос» у проєкті наукового енциклопедичного понятійно-термінологічного словника-довідника «Українознавство» // Українознавство. – 2006. – №2. – С. 261–269; <http://www.ualogos.kiev.ua/fulltext.html?id=305>